



Aan de burgemeesters van alle gemeenten

11934

Gemeente <input checked="" type="checkbox"/> Enschede	22	A/B
Reg.nr.		
Ingekomen	18 JULI 2017	
Afdeling	p d l d v	
Behandeltermijn		
Attentie	Gep. e. BAZ, etc BZ	

Contact

- postbus.verkiezingen@minbzk.nl
- experimentcentraal@minbzk.nl
- tellen@minbzk.nl

Kenmerk

2017-0000316208

Uw kenmerk

Datum 14 juli 2017
Betreft Diverse verkiezingsonderwerpen

Geachte heer, mevrouw,

In deze brief informeer ik u over de volgende onderwerpen:

- 1) de mogelijkheid om bij de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018 mee te doen aan een experiment met het centraal tellen van de stembiljetten;
- 2) afschaffing van de mogelijkheid om lijstencombinaties aan te gaan;
- 3) het belang van een zorgvuldig bijgehouden register met aanduidingen van politieke groeperingen.

1) Meedoen aan experiment met het centraal tellen van de stembiljetten

Uit de evaluaties van de verkiezingen die het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de afgelopen jaren heeft gehouden, blijkt vaak dat gemeenten knelpunten ervaren met het handmatig tellen van de stembiljetten door de stembureaus. Het ministerie probeert het verkiezingsproces waar mogelijk te verbeteren, en heeft enkele jaren geleden het initiatief genomen voor een tijdelijke experimentenwet die het mogelijk maakt te experimenteren met een centrale stemopneming. Deze wet, de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming, bestaat sinds 2013. Doel van het centraal tellen van de stembiljetten is het telproces efficiënter, betrouwbaarder, transparanter en dus beter controleerbaar te maken.

Wat houdt het experiment in?

In een gemeente die deelneemt aan het experiment, voeren de stembureaus na de sluiting van de stemming om 21.00 in het stemlokaal alleen een voorlopige telling op lijstniveau uit. Op grond daarvan kan op de avond van de stemming een voorlopige uitslag van de verkiezing bekend worden gemaakt. Die dient tevens als referentie voor de definitieve tellingen.

Het stembureau telt dus niet de stemmen die op afzonderlijke kandidaten zijn uitgebracht: dat gebeurt de volgende dag op een (of meerdere) centrale locaties, door een daarvoor in te stellen gemeentelijk stembureau. Alle tellers werken onder verantwoordelijkheid van dit gemeentelijk stembureau. Het gemeentelijk stembureau stelt van elk stembureau de uitslag vast. Als het gemeentelijk stembureau er zeker van is dat de stemopneming juist is uitgevoerd, maakt dit het proces-verbaal van de stemopneming voor de gemeente op. De kans dat

daarna een hertelling door het centraal stembureau of het vertegenwoordigend orgaan nodig zal zijn, is door het volgen van deze procedure geringer. Immers, eventuele fouten in de tellingen kunnen worden hersteld voordat het proces-verbaal van de gemeente definitief wordt vastgesteld.

Meedoen aan het experiment?

Gemeenten hebben de mogelijkheid om bij de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018 mee te doen aan het experiment met het centraal tellen van de stembiljetten. Als uw gemeente belangstelling heeft voor deelname aan het experiment, wordt u verzocht vóór vrijdag 15 september 2017 te mailen naar experimentcentraaltellen@minbzk.nl. Als zich veel gemeenten aanmelden voor het experiment, zal er mogelijk worden geloot.

NB: Voor deelname aan het experiment is een besluit van de gemeenteraad nodig. Vóórdat deelname kan worden geformaliseerd, zal de gemeenteraad dus moeten instemmen.

Meer informatie?

Verdere details vindt u in de Experimentenwet en de onderliggende regelgeving. De onderliggende regelgeving zijn het Experimentenbesluit (een algemene maatregel van bestuur) en de Experimentenregeling (een ministeriële regeling). Deze stukken treft u bij deze brief aan¹.

Ook in 2014 en 2015 is er in verschillende gemeenten geëxperimenteerd met een centrale stemopneming. Deze experimenten zijn geëvalueerd. De evaluaties zijn te vinden op <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-381833> (experimenten 2014) en <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-544108> (experimenten 2015).

Hebt u vragen over het experiment, dan kunt u die stellen door een mail te sturen naar experimentcentraaltellen@minbzk.nl.

2) Afschaffing van de mogelijkheid om lijstencombinaties aan te gaan

Onder de huidige Kieswet kunnen twee of meer politieke groeperingen die aan een verkiezing meedoen, hun lijsten combineren. Daarmee vergroten zij de kans op een restzetel.

Op 27 juni jl. heeft de Eerste Kamer een wetsvoorstel² aanvaard dat voorziet in afschaffing van de mogelijkheid om lijstencombinaties te vormen.

De beoogde datum van inwerkingtreding van deze wetswijziging is 1 december 2017. Dat betekent dat het vanaf die datum niet langer mogelijk is om bij verkiezingen een lijstencombinatie te vormen. Ook het Kiesbesluit en de Kies- en referendumregeling (modellenregeling) zullen op dit punt op 1 december 2017 worden aangepast.

¹ Onderdeel van de Experimentenregeling zijn de modellen voor het proces-verbaal van het stembureau en het proces-verbaal van het gemeentelijk stembureau. Deze modellen zijn niet bijgevoegd. Het ministerie van BZK is, naar aanleiding van de experimenten die zijn gehouden tijdens de Tweede Kamerverkiezing van 15 maart jl., nog aan het bezien of deze modellen op onderdelen kunnen worden vereenvoudigd.

² Kamerstukken II, 2015/16, 34 377.

Ik benadruk dat het vormen van lijstencombinaties nog wél mogelijk is bij de gemeentelijke herindelingsverkiezingen op 22 november 2017.

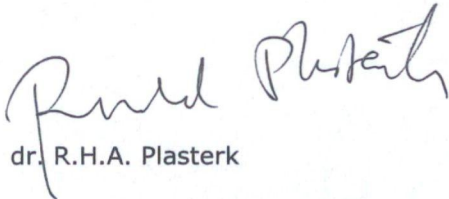
3) Het belang van een zorgvuldig bijgehouden register met aanduidingen van politieke groeperingen

De Kiesraad heeft in zijn evaluatie van de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 geconstateerd dat veel registers met aanduidingen van politieke partijen van gemeentelijke centraal stembureaus niet op orde zijn. Het vermoeden bestaat zelfs dat er gemeenten zijn die in het geheel geen register bijhouden, hoewel zij daartoe op grond van artikel G 3 van de Kieswet wel verplicht zijn³. Ik wijs u met nadruk op het belang van een zorgvuldig bijgehouden register met aanduidingen. Politieke groeperingen doen immers aan de verkiezing mee onder de aanduiding die zij in dit register hebben laten registreren.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u toch nog vragen hebben, dan kunt u die stellen aan het Team Verkiezingen van het ministerie van BZK, via postbus.verkiezingen@minbzk.nl.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,



dr. R.H.A. Plasterk

Bijlagen:

- 1) Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming
- 2) Tijdelijk experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming
- 3) Tijdelijke experimentenregeling centrale stemopneming

³ Kiesraad - Advies n.a.v. gemeenteraadsverkiezingen en verkiezingen Europees Parlement 2014, 24 juli 2014.

Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming

[Regeling materieel uitgewerkt per 01-01-2023.]

Geldend van 01-07-2017 t/m heden

Wet van 19 juni 2013 inzake tijdelijke regels voor experimenten met stembiljetten en een centrale stemopneming (Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming)

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is tijdelijke regels vast te stellen voor experimenten met stembiljetten, ter bevordering van de mogelijkheid voor kiezers buiten Nederland hun stem tijdig uit te brengen, alsmede tijdelijke regels vast te stellen voor experimenten met een centrale opzet van de stemopneming, ter bevordering van de efficiency, transparantie en controleerbaarheid van de stemopneming;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

Onze Minister: Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 2

1. Onze Minister kan besluiten dat experimenten plaatsvinden bij een stemming of stemopneming tijdens verkiezingen als bedoeld in de Kieswet en de Wet algemene regels herindeling of een referendum als bedoeld in de Wet raadgevend referendum met als doel de invoering van:
 - a. een stembiljet, waardoor de mogelijkheid voor kiezers buiten Nederland hun stem tijdig uit te brengen wordt bevorderd, doordat het stembiljet eerder kan worden toegezonden of van de elektronische weg gebruik kan worden gemaakt; of
 - b. een centrale opzet van de stemopneming op gemeentelijk niveau op één of meer locaties, waardoor de efficiency, transparantie en controleerbaarheid van de stemopneming worden bevorderd.
2. Onze Minister kan, na instemming van de betrokken gemeenteraden, gemeenten aanwijzen waar een experiment wordt gehouden.
3. Onze Minister wijst de voorzieningen aan die bij een experiment worden gebruikt.

Artikel 3

1. De experimenten vinden voor zover mogelijk plaats overeenkomstig hetgeen bij en krachtens de Kieswet dan wel de Wet raadgevend referendum is bepaald.
2. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden nadere regels gesteld over de experimenten en de daarbij te gebruiken voorzieningen. Deze regels kunnen op het naastlagere niveau afwijken van het bepaalde bij en krachtens de volgende onderdelen:
 - a. de artikelen E 4 tot en met E 10 en E 11, derde, vierde en vijfde lid, van de Kieswet en de artikelen 24 tot en met 27 van de Wet raadgevend referendum zodat bij een experiment gemeentelijke stembureaus kunnen worden ingesteld en de taken van hoofdstembureaus kunnen worden toebedeeld aan de gemeentelijke stembureaus en het centrale stembureau;

- b. de artikelen J 20, M 1 en M 2, M 6 tot en met M 12 en M 14 tot en met M 17, van de Kieswet en de artikelen 58 en 62 van de Wet raadgevend referendum met betrekking tot het verzenden en retourneren van bescheiden, de wijze waarop de stem wordt uitgebracht, de werkwijze en samenstelling van het briefstembureau, de inrichting van het briefstembureau-lokaal, en de gang van zaken bij de ontvangst en het openen van retourenveloppen;
 - c. de artikelen J 1, vierde lid, J 4a, derde lid, en J 35, de hoofdstukken N en O, en de artikelen P 1, P 21, derde lid, en P 22, van de Kieswet en de artikelen 56, tweede lid, en 59 en de hoofdstukken 9 en 10 van de Wet raadgevend referendum met betrekking tot de stemopneming en de taken en werkwijze van het stembureau, het briefstembureau, de burgemeester, het hoofdstembureau en centraal stembureau bij de vaststelling van de verkiezingsuitslag;
 - d. de artikelen Y 2, Y 22 tot en met Y 23, Y 24 en Y 39, van de Kieswet zodat een experiment ook tijdens de verkiezing van de Nederlandse leden van het Europees Parlement kan worden gehouden.
3. De voordracht voor een krachtens het tweede lid vast te stellen algemene maatregel van bestuur wordt niet eerder gedaan dan vier weken nadat het ontwerp aan de beide kamers der Staten-Generaal is overgelegd.
4. Een voorziening als bedoeld in artikel 2, derde lid, wordt slechts aangewezen indien deze ten minste aan de volgende vereisten voldoet:
- a. het geheime karakter van de stemming is voldoende gewaarborgd; en
 - b. de transparantie, controleerbaarheid en betrouwbaarheid van de verkiezing is voldoende gewaarborgd.

Artikel 4

1. Dit artikel is van toepassing indien Onze Minister voor een experiment een stembiljet vaststelt waarbij logo's van politieke groeperingen kunnen worden gebruikt.
2. In het register, bedoeld in de artikelen G 1 of Y 2 juncto artikel G 1, van de Kieswet, worden tevens de logo's van politieke groeperingen bijgehouden.
3. Een politieke groepering kan het centraal stembureau verzoeken haar logo te registreren, dan wel haar geregistreerde logo te wijzigen. Verzoeken die zijn ontvangen na de tweeënveertigste dag voor de kandidaatstelling, blijven voor de daaropvolgende verkiezing buiten behandeling.
4. Het centraal stembureau beschikt slechts afwijzend op het verzoek, indien:
- a. bij dat centraal stembureau de aanduiding van de politieke groepering niet is geregistreerd en, indien van toepassing, een reeds ingediend verzoek tot registratie van de aanduiding wordt afgewezen;
 - b. het logo strijdig is met de openbare orde;
 - c. het logo geheel of in de hoofdzaak overeenstemt met een reeds geregistreerde logo van een andere politieke groepering, of met een logo waarvoor reeds eerder op grond van dit artikel een registratieverzoek is ontvangen, en daardoor verwarring te duchten is;
 - d. het logo anderszins misleidend is voor de kiezers;
 - e. het logo geheel of in hoofdzaak overeenstemt met die van een rechtspersoon die bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak verboden is verklaard en deswege is ontbonden;
 - f. het verzoek op dezelfde dag bij het centraal stembureau is ingekomen als een ander verzoek, strekkende tot inschrijving van een geheel of in hoofdzaak overeenstemmend logo, tenzij dat andere verzoek reeds op een van de onder a tot en met e genoemde gronden moet worden afgewezen.
5. Het centraal stembureau schrapt het logo van een politieke groepering wanneer het de aanduiding van die politieke groepering schrapt, dan wel op verzoek van die politieke groepering.
6. Artikel Y 10 van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing.

7. Artikel G 5 van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing op een besluit dat is genomen op grond van dit artikel.
8. Bij ministeriële regeling kunnen nadere regels worden gesteld over de wijze waarop een logo wordt overgelegd.

Artikel 5

1. Onze Minister zendt voor 1 januari 2018 aan de Staten-Generaal een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van het experiment in de praktijk, alsmede een standpunt inzake de voortzetting van die maatregel, anders dan als experiment.
2. Bij de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 3, tweede lid, worden tevens de criteria voor de evaluatie van de experimenten geregeld.

Artikel 6

[Wijzigt de Algemene wet bestuursrecht.]

Artikel 7

[Wijzigt de Algemene wet bestuursrecht.]
[Dit onderdeel is nog niet inwerking getreden]

Artikel 8

1. Deze wet, met uitzondering van artikel 7, treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin zij wordt geplaatst en vervalt met ingang van 1 januari 2021.
2. Artikel 7 treedt in werking met ingang van 1 januari 2021.

Artikel 9

Deze wet wordt aangehaald als: Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Wassenaar, 19 juni 2013

Willem-Alexander

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk

Uitgegeven de achtentwintigste juni 2013

De Minister van Veiligheid en Justitie,
I.W. Opstelten

Tijdelijk experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming

Geldend van 01-07-2015 t/m heden

Besluit van 23 september 2013, houdende tijdelijke regels voor experimenten met stembiljetten en een centrale stemopneming (Tijdelijk experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming)

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 9 juli 2013; Gelet op de artikelen 3 en 5 van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van 31 juli 2013, nr. W04.13.0214/I); Gezien het nader rapport van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 6 september 2013, nr. 2013-0000520984;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Hoofdstuk 1. Algemene bepaling

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder Experimentenwet: Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming.

Hoofdstuk 2. Experiment met een nieuw stembiljet voor kiezers buiten Nederland

Paragraaf 2.1. Algemeen

Artikel 2

Dit hoofdstuk is van toepassing op een experiment met een nieuw stembiljet voor kiezers buiten Nederland bij verkiezingen als bedoeld in de Kieswet.

Artikel 3

In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

kiezer: kiezer, bedoeld in artikel M 1 van de Kieswet;

kandidatenlijsten: kandidatenlijsten die onherroepelijk geldig zijn verklaard als bedoeld in artikel I 17, eerste lid, van de Kieswet.

Paragraaf 2.2. Elektronische verzending van het stembiljet

Artikel 4

1. De kiezer vermeldt bij zijn verzoek om per brief te stemmen of hij zijn stembiljet per post of per e-mail wil ontvangen.
2. De kiezer die zijn stembiljet per e-mail wil ontvangen, vermeldt het e-mailadres waarnaar het stembiljet moet worden verzonden.

Artikel 5

1. Onverminderd artikel M 6, eerste lid, van de Kieswet, wordt de kiezer een overzicht van de kandidatenlijsten beschikbaar gesteld.
2. In afwijking van artikel M 6, eerste lid, aanhef, van de Kieswet zendt Onze Minister aan de kiezer die per e-mail zijn stembiljet wil ontvangen, zo spoedig mogelijk het stembiljet per e-mail en stelt hem het overzicht van de kandidatenlijsten beschikbaar.

Artikel 6

1. De burgemeester van 's-Gravenhage, de Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten, het hoofd van een consulaire post of de Nederlandse leiding in het inzetgebied van de ingevolge artikel M 13, vierde lid, van de Kieswet aangewezen militaire missie, verstrekt op verzoek van de kiezer van wie de retourenveloppe, bedoeld in artikel M 6, eerste lid, onderdeel b, van de Kieswet in het ongereede is geraakt, een nieuwe retourenveloppe.
2. In afwijking van artikel M 7, vierde lid, van de Kieswet kan de kiezer de retourenveloppe retourneren naar het briefstembureau, de vertegenwoordiger of de burgemeester, bedoeld in artikel M 6a, eerste lid, van de Kieswet.

Paragraaf 2.3. Briefstembewijzen

Artikel 7

Op het briefstembewijs wordt een nummer vermeld. Onze Minister verstrekt tijdig voor de verkiezing aan de gemeente 's-Gravenhage de informatie nodig voor het produceren van het briefstembewijs.

Artikel 8

1. Er is een register van ongeldige briefstembewijzen dat wordt beheerd door de burgemeester van 's-Gravenhage.
2. Ongeldig is het briefstembewijs:
 - a. waarvoor krachtens artikel 10 een vervangend briefstembewijs is verstrekt;
 - b. van iemand die niet als kiezer behoort te zijn geregistreerd, dan wel voor het uitbrengen van zijn stem is overleden;
 - c. waarvan is vastgesteld dat dit briefstembewijs is ontvreemd of anderszins onrechtmatig in omloop is.
3. Onze Minister verstrekt de burgemeester van 's-Gravenhage uiterlijk de negende dag voor de stemming de nummers van de ongeldige briefstembewijzen die Onze Minister in omloop heeft gebracht.

Artikel 9

De burgemeester van 's-Gravenhage stelt uiterlijk de achtste dag voor de stemming uit het register een uittreksel van ongeldige briefstembewijzen vast dat hij aan alle briefstembureaus verstrekt.

Artikel 10

1. In afwijking van artikel M 2, tweede lid, van de Kieswet wordt aan de tot deelneming aan de stemming bevoegde kiezer wiens briefstembewijs in het ongereede is geraakt of die geen briefstembewijs heeft ontvangen, op zijn verzoek een nieuw briefstembewijs verstrekt.
2. De kiezer die zijn werkelijke woonplaats heeft in Aruba, Curaçao of Sint Maarten doet het verzoek schriftelijk of mondeling aan de vertegenwoordiger van Nederland in het land waar hij op de dag van kandidaatstelling zijn werkelijke woonplaats heeft. De overige kiezers doen het verzoek schriftelijk of mondeling aan de burgemeester van 's-Gravenhage.
3. Het schriftelijk verzoek dient uiterlijk de twaalfde dag voor de stemming te zijn ontvangen. De

kiezer overlegt bij zijn verzoek een kopie van een document als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht, van een verklaring over het bezit van het Nederlanderschap of van de documenten als bedoeld in artikel J 24, tweede lid, van de Kieswet. Op dit verzoek wordt zo spoedig mogelijk beslist.

4. Het mondeling verzoek dient uiterlijk de negende dag voor de stemming om twaalf uur te zijn gedaan. De kiezer identificeert zich met een document als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht, met een verklaring over het bezit van het Nederlanderschap of met de documenten als bedoeld in artikel J 24, tweede lid, van de Kieswet. Op dit verzoek wordt terstond beslist.

Artikel 11

Onverminderd artikel M 10, eerste lid, van de Kieswet, controleert het briefstembureau of het briefstembewijs echt is en of het nummer van het briefstembewijs voorkomt in het uittreksel van ongeldige briefstembewijzen.

Paragraaf 2.4. Stemmen

Artikel 12

1. Onze Minister stelt voor een verkiezing een van de volgende stembiljetten vast:
 - a. een stembiljet, op basis waarvan de kiezer stemt door op het stembiljet eerst de lijst te kiezen waartoe de kandidaat van zijn keuze behoort, en vervolgens het kandidaatsnummer van de kandidaat van zijn keuze te kiezen;
 - b. een stembiljet, op basis waarvan de kiezer stemt door op het stembiljet eerst de lijst te kiezen waartoe de kandidaat van zijn keuze behoort, en vervolgens het kandidaatsnummer van de kandidaat van zijn keuze te noteren.
2. Artikel J 20, eerste lid, tweede zin, van de Kieswet is niet van toepassing.

Artikel 13

1. Op het stembiljet en het overzicht van de kandidatenlijsten wordt het logo van een politieke groepering geplaatst, indien:
 - a. dat logo is geregistreerd bij het centraal stembureau; en
 - b. op het stembiljet en het overzicht van de kandidatenlijsten de aanduiding van die groepering wordt geplaatst.
2. De logo's van twee of meer politieke groeperingen worden gezamenlijk geplaatst, indien:
 - a. die logo's zijn geregistreerd bij het centraal stembureau; en
 - b. op het stembiljet en het overzicht van de kandidatenlijsten een aanduiding staat, gevormd door samenvoeging van geregistreerde aanduidingen of afkortingen daarvan, van die politieke groeperingen.
3. Indien op het stembiljet en het overzicht van de kandidatenlijsten een aanduiding staat, gevormd door samenvoeging van geregistreerde aanduidingen of afkortingen van twee of meer politieke groeperingen, en niet van al deze politieke groeperingen een logo is geregistreerd bij het centraal stembureau, wordt geen logo op het stembiljet en het overzicht van de kandidatenlijsten geplaatst.

Artikel 14

1. Indien Onze Minister het stembiljet, bedoeld in artikel 12, eerste lid, onder a, vaststelt, stemt de kiezer, in afwijking van artikel M 7, eerste lid, van de Kieswet, door op het stembiljet:
 - 1°: een wit stipje, geplaatst vóór de lijst waartoe de kandidaat van zijn keuze behoort, rood, blauw, zwart of groen te maken; en vervolgens

- 2°. een wit stipje, geplaatst vóór het kandidaatsnummer van de kandidaat van zijn keuze, rood, blauw, zwart of groen te maken.
2. Indien Onze Minister het stembiljet, bedoeld in artikel 12, eerste lid, onder b, vaststelt, stemt de kiezer, in afwijking van artikel M 7, eerste lid, van de Kieswet, door op het stembiljet:
 - 1°. een wit stipje, geplaatst vóór de lijst waartoe de kandidaat van zijn keuze behoort, rood, blauw, zwart of groen te maken; en vervolgens
 - 2°. Het kandidaatsnummer van de kandidaat van zijn keuze te noteren in de daarvoor bestemde ruimte.

Artikel 15

1. Indien Onze Minister het stembiljet, bedoeld in artikel 12, eerste lid, onder a, vaststelt, wordt in afwijking van artikel N 16, derde en vierde lid, van de Kieswet, de geldigheid en de betekenis van een stem vastgesteld op basis van de volgende leden.
2. Een stem is geldig die op een kandidaat of blanco is uitgebracht met een stembiljet dat bij of krachtens de Experimentenwet mag worden gebruikt en waarop geen bijvoegingen zijn geplaatst waardoor de kiezer kan worden geïdentificeerd.
3. Een stem is op een kandidaat uitgebracht indien dat op ondubbelzinnige wijze is kenbaar gemaakt door het geheel of gedeeltelijk rood, blauw, zwart of groen maken van het witte stipje, geplaatst vóór de lijst waartoe de kandidaat behoort, en vóór het kandidaatsnummer van de kandidaat.
4. Onverminderd het derde lid is een stem uitgebracht op de eerste kandidaat van een lijst indien:
 - de kiezer op ondubbelzinnige wijze kenbaar maakt dat de kandidaat van zijn keuze op die lijst staat door het geheel of gedeeltelijk rood, blauw, zwart of groen maken van het witte stipje, geplaatst vóór de lijst waartoe de kandidaat behoort, en geen wit stipje, geplaatst vóór de kandidaatsnummers, geheel of gedeeltelijk rood, blauw, zwart of groen is gemaakt; en
 - ondubbelzinnig blijkt dat de kiezer niet met bijschrijvingen op een andere kandidaat heeft willen stemmen.
5. Een stem is blanco uitgebracht indien dat op ondubbelzinnige wijze is kenbaar gemaakt doordat geen wit stipje rood, blauw, zwart of groen is gemaakt.

Artikel 16

1. Indien Onze Minister het stembiljet, bedoeld in artikel 12, eerste lid, onder b, vaststelt, wordt in afwijking van artikel N 16, derde en vierde lid, van de Kieswet, de geldigheid en de betekenis van een stem vastgesteld op basis van de volgende leden.
2. Een stem is geldig die op een kandidaat of blanco is uitgebracht met een stembiljet dat bij of krachtens de Experimentenwet mag worden gebruikt en waarop geen bijvoegingen zijn geplaatst waardoor de kiezer kan worden geïdentificeerd.
3. Een stem is op een kandidaat uitgebracht indien dat op ondubbelzinnige wijze is kenbaar gemaakt door het geheel of gedeeltelijk rood, blauw, zwart of groen maken van het witte stipje, geplaatst vóór de lijst waartoe de kandidaat behoort, en door het kandidaatsnummer te noteren in de daarvoor bestemde ruimte op het stembiljet.
4. Onverminderd het derde lid is een stem uitgebracht op de eerste kandidaat van een lijst indien:
 - de kiezer op ondubbelzinnige wijze kenbaar maakt dat de kandidaat van zijn keuze op die lijst staat door het geheel of gedeeltelijk rood, blauw, zwart of groen maken van het witte stipje, geplaatst vóór de lijst waartoe de kandidaat behoort, en geen kandidaatsnummer is genoteerd in de daarvoor bestemde ruimte op het stembiljet; en
 - ondubbelzinnig blijkt dat de kiezer niet met bijschrijvingen op een andere kandidaat heeft willen stemmen.

5. Een stem is blanco uitgebracht indien dat op ondubbelzinnige wijze is kenbaar gemaakt doordat geen wit stipje rood, blauw, zwart of groen is gemaakt en geen kandidaatsnummer is genoteerd in de daarvoor bestemde ruimte op het stembiljet.

Paragraaf 2.5. Overige bepalingen

Artikel 17

1. Onder verantwoordelijkheid van Onze Minister vindt een evaluatie plaats van ieder experiment afzonderlijk.
2. De evaluatie heeft tot doel inzicht te verkrijgen in de mate waarin het experiment heeft voldaan aan de volgende criteria:
 - a. het stemmen met het nieuwe stembiljet en de mogelijkheid om het stembiljet per e-mail te ontvangen heeft voor de kiezer een meerwaarde boven het stemmen met het huidige stembiljet en het ontvangen van het stembiljet per post, gelet op onder andere:
 - de snelheid waarmee de kiezer de stembescheiden ontvangt;
 - de tijd die de kiezer heeft om zijn stem uit te brengen;
 - de effecten op de stemopneming;
 - het aantal ongeldige stemmen en de redenen daarvan;
 - de mate van voorlichting en ondersteuning en het gebruik daarvan door kiezers.
 - b. de organisatorische consequenties en de financiële en administratieve lasten voor de uitvoerende instanties staan in verhouding tot de meerwaarde die het nieuwe stembiljet voor de kiezer in het buitenland heeft.
3. Het evaluatierapport beschrijft ten minste:
 - a. de ervaringen van kiezers, stembureauleden en de uitvoerende instanties bij het experiment;
 - b. de kosten van het experiment;
 - c. de organisatorische consequenties en de financiële en administratieve lasten bij het experiment.
 - d. de conclusies omtrent de voortzetting van de experimenten, dan wel de invoering van de voorzieningen waarmee is geëxperimenteerd.

Artikel 18

1. Burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage verstrekken zo spoedig mogelijk aan Onze Minister:
 - a. de gegevens uit het bestand, bedoeld in de artikel D 3c, eerste lid, en artikel Y 2, juncto artikel D 3c, eerste lid, van de Kieswet, ten behoeve van de voorlichting over het experiment;
 - b. de gegevens van de kiezers die zich bij burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage hebben geregistreerd; ten behoeve van de evaluatie van het experiment en, indien van toepassing, voor het elektronisch verzenden van de stembiljetten en het beschikbaar stellen van de kandidatenlijsten.
2. Bij ministeriële regeling kunnen nadere regels worden gesteld over het elektronisch verzenden van het stembiljet, de registratie van logo's, het beschikbaar stellen van een overzicht van de kandidatenlijsten, het briefstembewijs, het register ongeldige briefstembewijzen, de werkwijze van het briefstembureau en de evaluatie van het experiment.

Hoofdstuk 3. Experiment met een centrale stemopneming

Paragraaf 3.1. Algemeen

Artikel 19

1. Dit hoofdstuk is van toepassing op een experiment in een gemeente die daarvoor is aangewezen

krachtens artikel 2, tweede lid, van de Experimentenwet.

2. Dit hoofdstuk, met uitzondering van artikel 39, is niet van toepassing op briefstembureaus.
3. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op een referendum als bedoeld in de Wet raadgevend referendum.

Artikel 20

1. Burgemeester en wethouders stellen een gemeentelijk stembureau in.
2. Het gemeentelijk stembureau bestaat uit een door burgemeester en wethouders vast te stellen aantal leden, van wie er één voorzitter en ten minste één plaatsvervangend voorzitter is, met dien verstande dat het aantal leden ten minste zo veel is dat voor elke locatie van de stemopneming ten minste vijf leden beschikbaar zijn, waaronder de voorzitter of een plaatsvervangend voorzitter.
3. Indien bij het nemen van een beslissing door het gemeentelijk stembureau de stemmen staken, beslist de stem van de voorzitter.
4. Artikel E 4, eerste, tweede en vierde lid, van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing op leden en plaatsvervangende leden van het gemeentelijk stembureau.
5. In afwijking van artikel E 4, tweede lid, van de Kieswet kan als lid van een stembureau tevens niet worden benoemd degene die als lid van het gemeentelijk stembureau voor de desbetreffende verkiezing is benoemd.
6. Het lidmaatschap van het gemeentelijk stembureau eindigt van rechtswege nadat over de toelating van de gekozenen is beslist.
7. Burgemeester en wethouders wijzen voor het gemeentelijk stembureau één of meer geschikte locaties aan voor de stemopneming en voor de zitting tot vaststelling van de uitslag voor de gemeente.

Artikel 20a

1. Bij de gecombineerde stemming voor de verkiezing van de leden van provinciale staten en de leden van een algemeen bestuur, bedoeld in artikel A 1 van de Kieswet, stelt het college van burgemeester en wethouders een gemeentelijk stembureau voor de verkiezing van de leden van provinciale staten en een gemeentelijk stembureau voor de verkiezing van de leden van dat algemeen bestuur in.
2. Indien een gemeente in het gebied van twee of meer waterschappen ligt, stelt het college van burgemeester en wethouders één of meer gemeentelijke stembureaus in die de stemopneming verrichten voor de verkiezing van één of meer waterschappen.

Paragraaf 3.2. Het stembureau

Artikel 21

1. De artikelen J 4a, derde lid, J 35, eerste en tweede lid, N 1, tweede lid, van de Kieswet zijn van overeenkomstige toepassing op personen die geen kiezer zijn.
2. De artikelen N 6, N 8 tot en met N 9 en N 11 tot en met N 13 van de Kieswet zijn niet van toepassing.
3. Voor de toepassing van artikel N 10 van de Kieswet wordt voor «, in artikel N 9 vermeld,» gelezen: van het stembureau.

Artikel 22

1. Het stembureau telt voor iedere lijst het gezamenlijke aantal op de kandidaten uitgebrachte stemmen, de blanco stemmen en de ongeldige stemmen. De voorzitter deelt de aantallen mede.
2. Door de aanwezige personen kunnen mondeling bezwaren worden ingebracht.

Artikel 23

1. Het stembureau doet in één of meer afzonderlijke pakken:
 - a. de stembiljetten met een stem op een kandidaat, lijstgewijs gerangschikt;
 - b. de stembiljetten met een blanco stem;
 - c. de stembiljetten met een ongeldige stem.
2. De pakken worden verzegeld, voorzien van de naam van de gemeente, het nummer van het stembureau en een beschrijving van de inhoud.

Artikel 24

1. De pakken, bedoeld in artikel N 2, van de Kieswet, en artikel 23, eerste lid, worden in een transportbox gedaan.
2. De transportbox wordt afgesloten en verzegeld.
3. Totdat het stembureau de transportbox overdraagt ten behoeve van het vervoer naar een locatie voor de stemopneming, draagt het stembureau er zorg voor dat de zegels op de transportbox en de pakken niet worden verbroken.

Artikel 25

1. Het proces-verbaal van het stembureau wordt overgedragen aan het gemeentelijk stembureau. Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor dat de transportbox wordt vervoerd naar een locatie voor de stemopneming en wordt overgedragen aan het gemeentelijk stembureau.
2. Indien de stemopneming op meer dan één locatie geschiedt, besluiten burgemeester en wethouders uiterlijk de zevende dag voor de stemming op welke locatie de stemopneming voor ieder stembureau plaatsvindt.
3. Nadat de transportbox door het stembureau is overgedragen ten behoeve van het vervoer naar een locatie voor de stemopneming, dragen burgemeester en wethouders er zorg voor dat de zegels op de transportbox en de pakken niet worden verbroken totdat het gemeentelijk stembureau aanvangt met zijn werkzaamheden.

Paragraaf 3.3. De stemopneming door het gemeentelijk stembureau

Artikel 26

1. Burgemeester en wethouders besluiten uiterlijk de zevende dag voor de stemming op welk moment het gemeentelijk stembureau in het openbaar de stemopneming verricht, met dien verstande dat de stemopneming uiterlijk de dag na de stemming aanvangt.
2. In afwijking van het eerste lid vangt de stemopneming bij de verkiezing van de leden van het algemeen bestuur van een waterschap uiterlijk de tweede dag na de stemming aan.

Artikel 27

Het gemeentelijk stembureau kan zich bij de stemopneming doen bijstaan door personen, daartoe door burgemeester en wethouders aan te wijzen.

Artikel 28

Het gemeentelijk stembureau is belast met de handhaving van de orde tijdens de stemopneming. Het kan daartoe de burgemeester om bijstand verzoeken.

Artikel 29

1. Indien zich naar het oordeel van het gemeentelijk stembureau omstandigheden voordoen in of bij de locatie van de stemopneming die de behoorlijke voortgang van de stemopneming onmogelijk maken, wordt dit door het gemeentelijk stembureau verklaard. De stemopneming wordt daarop geschorst. Het gemeentelijk stembureau doet hiervan terstond mededeling aan de burgemeester. De burgemeester bepaalt vervolgens wanneer en waar de zitting wordt hervat.
2. Bij ministeriële regeling worden hieromtrent nadere regels gesteld.

Artikel 30

1. Indien de stemopneming op meer dan één locatie geschiedt, zijn op elke locatie ten minste vijf leden van het gemeentelijk stembureau aanwezig, waaronder de voorzitter of een plaatsvervangend voorzitter.
2. Indien de stemopneming op meer dan één locatie geschiedt, besluiten en handelen de aanwezige leden van het gemeentelijk stembureau namens het gemeentelijk stembureau. Indien bij het nemen van een beslissing door de aanwezige leden van het stembureau de stemmen staken, beslist de stem van de voorzitter of, indien de voorzitter niet aanwezig is, de plaatsvervangend voorzitter.

Artikel 31

Het gemeentelijk stembureau verricht voor elk stembureau separaat de handelingen als bedoeld in de artikelen 32 tot en met 36.

Artikel 32

1. Het gemeentelijk stembureau opent de verzegelde transportbox en de verzegelde pakken met stembiljetten.
2. Het gemeentelijk stembureau stelt ten aanzien van iedere lijst vast:
 - a. het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen;
 - b. de som van de aantallen stemmen, bedoeld onder a.
3. Daarnaast stelt het gemeentelijk stembureau vast:
 - a. het aantal blanco stemmen;
 - b. het aantal ongeldige stemmen.
4. De som van de aantallen op kandidaten uitgebrachte stemmen, blanco stemmen en ongeldige stemmen is het aantal stemmen dat is geteld.

Artikel 33

1. Het gemeentelijk stembureau beslist met inachtneming van artikel N 7 van de Kieswet over de geldigheid van het stembiljet.
2. Het gemeentelijk stembureau maakt de reden van ongeldigverklaring en van twijfel over de geldigheid, alsmede de beslissing daaromtrent onmiddellijk bekend.
3. Indien een van de aanwezige personen dit verlangt, moet het biljet worden getoond. De personen kunnen mondeling bezwaren tegen de genomen beslissing inbrengen.

Artikel 34

1. Indien er een verschil is tussen het aantal getelde stemmen en het aantal toegelaten kiezers, opent het gemeentelijk stembureau de verzegelde pakken, bedoeld in artikel N 2, eerste lid, van de Kieswet en stelt het de aantallen geldige stempassen, kiezerspassen en volmachtbewijzen voor het stembureau opnieuw vast.
2. In afwijking van artikel N 1, eerste lid, tweede zin, van de Kieswet, is de som van deze aantallen het aantal kiezers dat tot de stemming is toegelaten.
3. Artikel N 2 van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 35

Het gemeentelijk stembureau stelt vast het verschil tussen het aantal kiezers dat tot de stemming is toegelaten en het aantal stemmen dat is geteld. Voor zover mogelijk geeft het gemeentelijk stembureau hiervoor een verklaring.

Artikel 36

1. Het gemeentelijk stembureau deelt de aantallen, bedoeld in de artikelen 32, 34 en 35 en in artikel N 1, eerste lid, van de Kieswet, mede. De aanwezige personen kunnen mondeling bezwaren inbrengen.
2. Het gemeentelijk stembureau doet vervolgens in één of meer afzonderlijke pakken:
 - a. de stembiljetten met een stem op een kandidaat, lijstgewijs gerangschikt;
 - b. de stembiljetten met een blanco stem;
 - c. de stembiljetten met een ongeldige stem.
3. De pakken worden verzegeld, voorzien van de naam van de gemeente en het nummer van het stembureau.

Artikel 37

De aanwezige personen kunnen mondeling bezwaren inbrengen. De bezwaren worden in het proces-verbaal van het gemeentelijk stembureau vermeld.

Paragraaf 3.4. De vaststelling van de uitslag door het gemeentelijk stembureau

Artikel 38

1. Nadat de stemopneming is afgerond, stelt het gemeentelijk stembureau zo spoedig mogelijk in een openbare zitting voor de gemeente voor iedere lijst vast het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen en de som van deze aantallen.
2. Het gemeentelijk stembureau stelt voor de gemeente tevens vast:
 - a. het aantal blanco stemmen;
 - b. het aantal ongeldige stemmen;
 - c. het aantal stemmen dat bij volmacht is uitgebracht; en
 - d. het verschil tussen het aantal kiezers dat tot de stemming is toegelaten en het aantal stemmen dat is geteld. Voor zover mogelijk geeft het gemeentelijk stembureau hiervoor een verklaring.
3. De voorzitter maakt de aldus verkregen uitkomsten bekend.
4. Het gemeentelijk stembureau vermeldt in een verslag alle bezwaren die staan in de processen-verbaal van de stembureaus. Het verslag is onderdeel van het proces-verbaal van het gemeentelijk stembureau.

Artikel 39

1. Indien een experiment wordt gehouden in de gemeente 's-Gravenhage zijn de volgende leden van toepassing.
2. In afwijking van artikel N 20, tweede lid, van de Kieswet, wordt het proces-verbaal van een briefstembureau terstond langs elektronische weg ter kennis van het gemeentelijk stembureau van 's-Gravenhage gebracht.
3. In afwijking van artikel N 20, derde lid, van de Kieswet, wordt het proces-verbaal van een briefstembureau met de in artikelen M 8, N 2 en N 16 van de Kieswet, bedoelde verzegelde pakken zo spoedig mogelijk per diplomatieke post naar het gemeentelijk stembureau van 's-Gravenhage overgebracht.
4. In afwijking van artikel N 21 van de Kieswet, vindt door het gemeentelijk stembureau van 's-Gravenhage de vaststelling van de aantallen stemmen, bedoeld in artikel 38, eerste lid, eerst plaats nadat hem tevens alle processen-verbaal van de briefstembureaus ter kennis zijn gebracht.
5. Het gemeentelijk stembureau maakt bij de vaststelling van de aantallen stemmen, bedoeld in artikel 38, eerste lid, apart melding van de stemmen die in de briefstembureaus zijn uitgebracht.

Artikel 40

De aanwezige personen kunnen mondeling bezwaren inbrengen. De bezwaren worden in het proces-verbaal van het gemeentelijk stembureau vermeld.

Artikel 41

1. Nadat alle werkzaamheden zijn beëindigd, maakt het gemeentelijk stembureau daarvan proces-verbaal op dat alle aanwezige leden tekenen.
2. Bij ministeriële regeling wordt voor het proces-verbaal een model vastgesteld. In het proces-verbaal is de verkiezingsuitslag voor ieder stembureau herleidbaar.

Artikel 42

1. Het gemeentelijk stembureau maakt het proces-verbaal onverwijld op een algemeen toegankelijke wijze elektronisch openbaar.
2. Het gemeentelijk stembureau brengt onverwijld een afschrift van zijn proces-verbaal over naar het vertegenwoordigend orgaan en het hoofdstembureau.
3. Het gemeentelijk stembureau draagt het proces-verbaal, bedoeld in artikel N 10, eerste lid, van de Kieswet, of de pakken, bedoeld in artikel N 2 van de Kieswet of de artikelen 34, derde lid, of 36, tweede lid, over aan burgemeester en wethouders.

Artikel 42a

In afwijking van artikel O 1, eerste lid, van de Kieswet kan het hoofdstembureau voor een verkiezing van de leden van een vertegenwoordigend orgaan met twee of meer kieskringen uiterlijk een week voor de stemming besluiten dat zijn zitting op de tweede dag na de stemming betreffende de vaststelling van de verkiezingsuitslag op een later tijdstip dan 10:00 uur plaatsvindt.

Artikel 43

1. Burgemeester en wethouders brengen het proces-verbaal, bedoeld in artikel N 10, eerste lid, van de Kieswet, of de pakken, bedoeld in artikel N 2 van de Kieswet of de artikelen 34, derde lid, of 36, tweede lid, op verzoek van het centraal stembureau of het vertegenwoordigend orgaan over naar het centraal stembureau respectievelijk het vertegenwoordigend orgaan.
2. Burgemeester en wethouders bewaren de pakken, bedoeld in de artikelen N 2 van de Kieswet of de artikelen 34, derde lid, of 36, tweede lid, en de processen-verbaal van de stembureaus die niet

naar het centraal stembureau of het vertegenwoordigend orgaan zijn overgebracht, drie maanden nadat over de toelating van de gekozenen is beslist. Daarna vernietigt het deze stukken onmiddellijk, tenzij:

- a. de officier van justitie of de rechter-commissaris in het kader van een strafrechtelijk onderzoek een verzoek heeft gedaan tot overdracht van deze stukken, in welk geval de vernietiging plaatsvindt nadat dit onderzoek is afgerond;
- b. strafvervolgning is ingesteld wegens een strafbaar gestelde gedraging in de Kieswet of de artikelen 125 tot en met 129 van het Wetboek van Strafrecht, in welk geval de vernietiging plaatsvindt nadat er een onherroepelijke rechterlijke uitspraak is.

2. Van de vernietiging wordt proces-verbaal opgemaakt.

Artikel 44

Nadat is beslist over de toelating van de gekozenen, zijn burgemeester en wethouders bevoegd de pakken, bedoeld in de artikelen N 2 van de Kieswet of de artikelen 34, derde lid, of 36, tweede lid, die niet naar het centraal stembureau of het vertegenwoordigend orgaan zijn overgebracht, te openen en deze pakken, alsmede de processen-verbaal van de stembureaus die niet naar het centraal stembureau of het vertegenwoordigend orgaan zijn overgebracht, over te dragen aan de officier van justitie ten dienste van een onderzoek naar enig strafbaar feit.

Paragraaf 3.5. Overige bepalingen

Artikel 45

1. Onder verantwoordelijkheid van Onze Minister vindt een evaluatie plaats van ieder experiment afzonderlijk, dan wel gezamenlijk met een of meer andere, met elkaar samenhangende experimenten.
2. De evaluatie heeft tot doel inzicht te verkrijgen in de mate waarin het experiment heeft voldaan aan de volgende criteria:
 - a. de centrale stemopneming heeft voor de uitvoerende instanties, de kiezer en politieke partijen een meerwaarde boven de stemopneming in ieder stembureau, gelet op onder andere:
 - de tijd die het kost om de stemopneming te verrichten;
 - het aantal keer dat de stemmen meer dan één keer worden geteld;
 - hoeveel verschillen worden geconstateerd met de voorlopige telling door het stembureau; en
 - de bezwaren die door personen zijn ingediend en hoe daar mee is omgegaan.
 - b. de organisatorische consequenties en de financiële en administratieve lasten voor de uitvoerende instanties staan in verhouding tot de meerwaarde die de centrale stemopneming heeft.
3. Het evaluatierapport beschrijft ten minste:
 - a. de ervaringen van kiezers, politieke partijen en de uitvoerende instanties bij het experiment;
 - b. de kosten van het experiment;
 - c. de organisatorische consequenties en de financiële en administratieve lasten bij het experiment.
 - d. de conclusies omtrent de voortzetting van experimenten, dan wel de invoering van de voorzieningen waarmee is geëxperimenteerd.

Artikel 46

Bij ministeriële regeling kunnen nadere regels gesteld worden over het vervoer van de stembescheiden en het proces-verbaal van het stembureau, de werkwijze van het gemeentelijk stembureau en de evaluatie van het experiment.

Hoofdstuk 4. Overige bepalingen

Artikel 47

In afwijking van de artikelen Y 2, Y 22 tot en met Y 23, Y 24 en Y 39 van de Kieswet is dit besluit van overeenkomstige toepassing op een experiment dat wordt gehouden bij de verkiezing van de Nederlandse leden van het Europees Parlement, met dien verstande dat:

- a. onverminderd artikel 8, tweede lid, is ongeldig het briefstembewijs van de kiezer die in een andere lidstaat van de Europese Unie als kiezer voor de leden van het Europees Parlement is geregistreerd;
- b. in afwijking van artikel 26 de stemopneming plaatsvindt op de eerste werkdag na de sluiting van de stembussen in de lidstaat waar de kiezers het laatst hun stem uitbrengen tijdens de stemmingsperiode, bedoeld in de Akte betreffende de rechtstreekse verkiezing van de leden van het Europees Parlement (Brussel, 20 september 1976, *Trb.* 1976, 175); en
- c. in afwijking van artikel Y 2 juncto artikel O 1, eerste lid, van de Kieswet, het hoofdstembureau op de dag na de dag van de stemopneming om tien uur een openbare zitting houdt.

Artikel 47a

Op een experiment met een nieuw stembiljet voor kiezers buiten Nederland bij een referendum als bedoeld in de Wet raadgevend referendum is hoofdstuk 2, met uitzondering van de artikelen 5, eerste lid, en 12 tot en met 16, van toepassing met dien verstande dat:

- a. in artikel 3 voor «artikel M 1 van de Kieswet» wordt gelezen: artikel 62, eerste lid, van de Wet raadgevend referendum juncto artikel M 1 van de Kieswet.
- b. in artikel 5, tweede lid, voor «artikel M 6, eerste lid, aanhef, van de Kieswet» wordt gelezen «artikel 62, eerste lid, van de Wet raadgevend referendum juncto artikel M 6, eerste lid, aanhef, van de Kieswet» en de zinsnede «en stelt hem het overzicht van de kandidatenlijsten beschikbaar» buiten toepassing blijft.
- c. in artikel 6, eerste lid, voor «artikel M 13, vierde lid, van de Kieswet» wordt gelezen «artikel 62, eerste lid, van de Wet raadgevend referendum juncto artikel M 13, vierde lid, van de Kieswet» en voor «artikel M 6, eerste lid, onderdeel b, van de Kieswet» wordt gelezen: artikel 62, eerste lid, van de Wet raadgevend referendum juncto artikel M 6, eerste lid, onderdeel b, van de Kieswet.
- d. in artikel 6, tweede lid, voor «artikel M 7, vierde lid, van de Kieswet» wordt gelezen «artikel 62, eerste lid, van de Wet raadgevend referendum juncto artikel M 7, vierde lid, van de Kieswet» en voor «artikel M 6a, eerste lid, van de Kieswet» wordt gelezen: artikel 62, eerste lid, van de Wet raadgevend referendum juncto artikel M 6a, eerste lid, van de Kieswet.
- e. in artikel 10, eerste lid, voor «artikel M 2, tweede lid, van de Kieswet» wordt gelezen: artikel 62, eerste lid, van de Wet raadgevend referendum juncto artikel M 2, tweede lid, van de Kieswet.
- f. in artikel 10, derde en vierde lid, telkens voor «artikel J 24, tweede lid, van de Kieswet» wordt gelezen: artikel 59, onderdeel d, van de Wet raadgevend referendum juncto artikel J 24, tweede lid, van de Kieswet.
- g. in artikel 11 voor «artikel M 10, eerste lid, van de Kieswet» wordt gelezen: artikel 62, eerste lid, van de Wet raadgevend referendum juncto artikel M 10, eerste lid, van de Kieswet.

Artikel 47b

1. Onze minister stelt voor een experiment met een nieuw stembiljet voor kiezers buiten Nederland bij een referendum als bedoeld in de Wet raadgevend referendum een stembiljet vast dat elektronisch naar de kiezer in het buitenland kan worden verzonden. Artikel 58, eerste lid, tweede zin, van de Wet raadgevend referendum is niet van toepassing.
2. In afwijking van artikel 69 van de Wet raadgevend referendum juncto artikel N 16, derde en vierde lid, van de Kieswet, wordt de geldigheid en de betekenis van een stem vastgesteld op basis van de volgende leden.
3. Een stem is geldig die voor of tegen de inzake de aan het referendum onderworpen wet dan wel blanco is uitgebracht met een stembiljet dat bij of krachtens de Experimentenwet mag worden gebruikt en waarop geen bijvoegingen zijn geplaatst waardoor de kiezer kan worden geïdentificeerd.

4. Een stem is voor of tegen de inzake de aan het referendum onderworpen wet uitgebracht indien dat op ondubbelzinnige wijze is kenbaar gemaakt door het geheel of gedeeltelijk rood, blauw, zwart of groen maken van het witte stipje, geplaatst vóór zijn keuze inzake de aan het referendum onderworpen wet te noteren in de daarvoor bestemde ruimte op het stembiljet.
5. Een stem is blanco uitgebracht indien dat op ondubbelzinnige wijze is kenbaar gemaakt doordat geen wit stipje rood, blauw, zwart of groen is gemaakt.

Artikel 48

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin het wordt geplaatst en vervalt met ingang van de dag dat de Tijdelijke Experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming (Stb. 2013, 240) vervalt.

Artikel 49

Dit besluit wordt aangehaald als: Tijdelijk experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

Wassenaar, 23 september 2013

Willem-Alexander

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk

Uitgegeven de zevende oktober 2013

De Minister van Veiligheid en Justitie,
I.W. Opstelten

Tijdelijke experimentenregeling centrale stemopneming

Geldend van 01-07-2015 t/m heden

Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 3 maart 2014, nr. 2014-0000107508, houdende tijdelijke regels voor experimenten met een centrale stemopneming (Tijdelijke experimentenregeling centrale stemopneming)

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Gelet op de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming, de artikelen 2, derde lid, en 3, tweede lid, en het Tijdelijk experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming, de artikelen 29, tweede lid, 41, tweede lid, en 46;

Besluit:

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

- *Experimentenwet*: Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming;
- *Experimentenbesluit*: Tijdelijk experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming.

Artikel 2

Deze regeling is van toepassing op een experiment met een centrale opzet van de stemopneming als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onderdeel b, van de Experimentenwet.

§ 2. Het vervoer van de transportbox en het proces-verbaal van het stembureau

Artikel 3

1. Voordat de pakken, bedoeld in artikel N 2, van de Kieswet en artikel 23, eerste lid, Experimentenbesluit overeenkomstig artikel 24, eerste lid, Experimentenbesluit in de transportbox worden geplaatst, vergewist het stembureau zich ervan dat de transportbox leeg is.
2. Het stembureau bewaart de sleutel van de transportbox en het proces-verbaal van het betreffende stembureau in een te verzegelen enveloppe.
3. Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor dat van een stembureau de transportbox en de enveloppe, bedoeld in het tweede lid:
 - a. separaat worden vervoerd en, indien van toepassing, separaat worden opgeslagen;
 - b. onder toezicht staan gedurende het vervoer en, indien van toepassing, beveiligd worden opgeslagen.

§ 3. De werkwijze van het gemeentelijk stembureau

Artikel 4

Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor dat:

- a. het gemeentelijk stembureau beschikt over voldoende faciliteiten om de stemopneming ordelijk en overzichtelijk uit te voeren;
- b. op een locatie voor de stemopneming duidelijk is aangegeven welke ruimtes voor het publiek

toegankelijk zijn en welke ruimtes uitsluitend voor de werkzaamheden van het gemeentelijk stembureau zijn bestemd.

Artikel 5

Indien de stemopneming op een centrale locatie in twee of meer gescheiden ruimtes plaatsvindt, is tijdens de gehele stemopneming in iedere ruimte ten minste één lid van het gemeentelijk stembureau aanwezig.

Artikel 6

Indien een persoon die bijstand verleent aan het gemeentelijk stembureau als bedoeld in artikel 27 van het Experimentenbesluit twijfelt over de geldigheid van een stem of van oordeel is dat een stem ongeldig is, wordt deze stem ter beoordeling voorgelegd aan een of meer leden van het gemeentelijk stembureau.

Artikel 6a

1. Vóór zover, bij een combinatie van stemmen als bedoeld in de artikelen J 6 en J 6a van de Kieswet, het gemeentelijk stembureau het vermoeden heeft dat stembescheiden van de verkiezing waarvoor het gemeentelijk stembureau is ingesteld, in de verzegelde pakken van een andere verkiezing terecht zijn gekomen, kan het gemeentelijk stembureau, na een verzoek aan burgemeester en wethouders om de desbetreffende pakken naar het gemeentelijk stembureau over te brengen, deze pakken openen en de stembescheiden van de verkiezing waarvoor het gemeentelijk stembureau is ingesteld, die in de pakken van de andere verkiezing worden aangetroffen, uit de desbetreffende pakken halen en bij zijn stemopneming betrekken.
2. Indien een situatie als bedoeld in het eerste lid zich voor heeft gedaan, maakt het gemeentelijk stembureau hiervan melding in het proces-verbaal en brengt het onverwijld een afschrift van het proces-verbaal over naar het hoofdstembureau, respectievelijk het centraal stembureau van de andere verkiezing.

§ 4. De schorsing van de zitting van het gemeentelijk stembureau

Artikel 7

1. De schorsing van de zitting van het gemeentelijk stembureau wordt op een algemeen toegankelijke wijze elektronisch bekendgemaakt en door aan de deur van de locatie waar de stemopneming plaatsvindt een kennisgeving te bevestigen dat de zitting is geschorst. Zo spoedig mogelijk wordt op dezelfde wijze bekendgemaakt waar en wanneer de zitting wordt hervat.
2. Van de schorsing van de zitting van het gemeentelijk stembureau doet de burgemeester, tenzij het de verkiezing betreft van de leden van de gemeenteraad, onverwijld mededeling aan de voorzitter van het hoofdstembureau.

Artikel 8

1. Indien de zitting is geschorst, nadat een transportbox is geopend, worden alle bescheiden die zich in de transportbox bevonden, daarin teruggedaan. Vervolgens wordt de transportbox onmiddellijk in tegenwoordigheid van de aanwezige kiezers afgesloten en verzegeld.
2. De sleutel waarmee de transportbox is afgesloten en het proces verbaal van het betreffende stembureau worden in een te verzegelen enveloppe gedaan.

Artikel 9

Van de geschorste zitting wordt proces-verbaal opgemaakt door het gemeentelijk stembureau.

Artikel 10

Onmiddellijk na de ondertekening van het proces-verbaal wordt dit met de verzegelde transportboxen en de verzegelde enveloppen door de voorzitter bij de burgemeester in bewaring gegeven.

Artikel 11

De burgemeester stelt tijdig voor de aanvang van de hervatte zitting de hem overgegeven verzegelde transportboxen en verzegelde enveloppen ter beschikking van het gemeentelijk stembureau.

Artikel 12

Na aanvang van de hervatte zitting verricht het gemeentelijk stembureau voor ieder stembureau waarvoor de uitkomst nog niet is vastgesteld, de stemopneming, overeenkomstig de artikelen 27 tot en met 37 van het Experimentenbesluit, en stelt het de uitkomst vast overeenkomstig paragraaf 3.4 van het Experimentenbesluit.

§ 5. Overige bepalingen

Artikel 13

1. In afwijking van de bijlage bij artikel 1 van de Kies- en referendumregeling wordt als model voor het proces-verbaal van het stembureau het model vastgesteld dat in de bijlage bij deze regeling is opgenomen.
2. Het model voor het proces-verbaal van het gemeentelijk stembureau is het model dat in de bijlage bij deze regeling is opgenomen.

Artikel 14

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de dagtekening van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst en vervalt met ingang van de dag dat de Experimentenwet vervalt.

Artikel 15

Deze regeling wordt aangehaald als: Tijdelijke experimentenregeling centrale stemopneming.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
R.H.A. Plasterk

Bijlage

Model I: Proces-verbaal van een stembureau bij het experiment met een centrale stemopneming

Model II: Proces-verbaal van het gemeentelijk stembureau